

*****

Egy könyv a Könyvről

Bocsássák meg olvasóink, ha ezúttal könyvismertetőként bevallottan és szándékosan egyéni - bár mégis objektív - véleményt írok le. A látszólagos ellentmondást rögtön megmagyarázom.

Ritkán adatik meg, hogy elfogódottsággal szóljon az ember egy könyvről, miközben tiszta lelkiismerete szerint tudja, hogy véleménye az elfogódottsággal együtt is elfogulatlan. Dávid Katalin *A teremtett világ misztériuma - Bibliai jelképek kézikönyve* című csodálatos munkájáról írok.

Ritkán adatik meg, hogy teljes, könyvészeti összhangot érezzünk, akár még egy-egy rangos kiadvány kézhezvételekor is. A teremtett világ misztériuma pedig a tartalom és kivitel főhajtásra kötelező egysége. A hatalmas szerzői tudásból eredő lelkiismeretes, mély, közérthető előadás, a szerzőre jellemző egyszerű, közérthető, átvitt értelemben messi világekba vivő, hiteles információ- és magyarázattömeg igencsak méltó kiállításban jelent meg, immár második kiadásban.

Igazán szép könyvhöz amúgy is ritkán van szerencsénk. A magyar könyvpiacról mintha eltűnőben volna mindaz a könyvészeti igényesség, színvonal, amelyhez a száz évvel ezelőtti Athéneum Nyomda, az 1920-30-as években a Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Kner Izidor, a Tevan, majd az 1950-es évektől Szántó Tibor hozzászoktatott minket - hogy csak taláalomra említsek néhány nevet.

Nos, egyelőre a külalagnál maradvá: A teremtett világ misztériuma igenis, Szántó Tibor ötletes, finom, elegáns ízlését dicséri. Sajnos - mint a kolofonból megtudjuk - ez a könyv volt a nemrég elhunyt, nagyszerű magyar könyvművész utolsó munkája. (Külön öröm például, hogy a belív a könnyed és igen jól olvasható Garamond Antikva betűvel készült, hiszen amióta elszámítógépesedett" a könyvkiadás, alig találkozni ezzel a betűvel és hasonló, szép típusokkal.)

Ismételni érdemes; gyönyörű könyv. Fehér vászonkötésű tábláján színes dombornyomással szerepel Kondor Béla Két szent című festménye - ennek részlete látható a borítón is. Személyes elfogódottságom már itt kezdődik: Dr. Dávid Katalin az 1960-as évek közepén mutatta-magyarázta nekem a Kondor-kiállításon ezt a képet s hozzátette:

- Egyébként csomagolópapírra festette.

Négy évtized múltán látom a könyv tábláján a képet, pontosan kivehetők a barnás csomagolópapír hajtásai, ahogy akkoriban, húszévesen láttam - amikor először értettem meg, hogy a műalkotás, az igazi, emelkedett festészeti csoda nem a technikai alpanyagtól függ.

Most pedig nézzük a belsőt. És beszéljen a szerző:

„A könyv összeállítását kettős tapasztalat vezette. Az egyik az a szomorú felismerés volt, hogy az európai kultúra alapját biztosító Biblia a 20. század folyamán tömegek előtt vált ismeretlenné. Ebből a szempontból mit sem számít az iskolai végzettség, a generációs különbségek, általános a tájékozatlanság. Tudatosan említettem a Bibliát a kultúránk alapjaként, mert ismerete nem vallásfüggő, nem az istenhithez kapcsolódik, hanem mint műveltségünk bázisa, kritériuma a kultúrának. Ahelyett, hogy elvesztésének okait keressünk, amely sokkal összetettebb annál, minthogy kizárólag a második világháború utáni évek hivatalossá emelt ateizmusában találánánk meg, sokkal fontosabb minden lehetséges kisebb-nagyobb lépést megtennünk e műveletlenségünk felszámolására.”- írja Dávid Katalin a Bevezetőben, majd a gondolatmenetet így folytatja:

„...ez egyik oka lett a mindenki által megtapasztalt kulturális, szociális tévutaknak, és az egyén szempontjából olyan lelki torzulásokat okozott, amely által - a jelképek elvesztésének természetes következményeként - elveszett a belső világunkba vezető bejárat. Ezt a magam részéről kifejezőbbnek tartom úgy fogalmazni, hogy elvesztettük a szakralitáshoz vezető utat. Márpedig a szakralitás az ember eredendő összetevőjének része, csonka életet él, ha nem

töltheti fel vele szellemi, lelki, testi életét, vagyis ha emberi valóságát nem táplálja szakralitás.”

Az ilyesmit bizony érdemes harmadszor is elolvasni s aztán még sokadszor is töprengeni az olvasottakon. Idézzünk még egy mondatot a Bevezetőből:

„Amikor tehát a jelképekről van szó, egy olyan fölséges jelenség formájáról - eszméjéről medítálunk, amely által az embert magát vizsgáljuk, a láthatatlan dolgokat láthatóvá tevő alakzatokat.”

A Bevezetés igencsak komoly tanulmány, amely után tájékoztató következnek: a szent könyvek rövidítései, a felhasznált irodalom. Majd alfabetikus sorrendben a címszavak: mindenik egy-egy kisebb-nagyobb terjedelmű tanulmány, amely általunk ismert, vagy ismerni vélt s bizony, igen sokszor ismeretlen információkkal gazdagít, gyakran meglep az összefüggések relatív feltárása révén.

Az első címszó az ÁG, HAJTÁS, s a könyv a ZSÍR, HAJ címszóig terjed. (Ez beszámolómban kissé formális megközelítés.) Végül következnek a jelentések mutatója, bibliai helyek mutatója és a feldolgozott képek jegyzéke.

Erről is érdemes szólni, mert a képek az egész könyv szellemiségét, széles - elképesztően széles - kitekintését jellemzik. Csak példaként: láthatjuk a római Via Latina-katakomba falfestményétől, vagy Bálint Endre illusztrációjától kezdve a Sínai-hegyet ábrázoló fotón és a középkorvégi kódexek illusztrációin túl egy szédertál képét a budapesti Zsidó Múzeumból; Csontváry Kosztka Tivadar Zarándoklás a cédrusokhoz Libanonban című, többnyire ismert festményétől a Győri Székesegyházi Kincstárban lévő kelyhen át Rubljov 1408-ban készült ikonjáig (A feltámadt Üdvözítő a pokol tornácán, Tretyakov Képtár, Moszkva) a jelképek és megjelenítéseik hatalmas sorát.

Az enciklopedikus szerkezetű könyv elképesztően gazdag, hatalmas - és tudomásunk szerint a világon mindeddig egyedülálló - gyűjtemény. Anyagában efféle szócikkeket, vagy más szócikkekhez utaló címszavakat találunk: RAHAB lásd SÁRKÁNY; PECSÉT; KOS lásd BÁRÁNY, JUH, KOS; CSÍPŐ lásd ÁGYÉK, CSÍPŐ, DERÉK; ÜLŐ HELYZET; SÖTÉTSÉG; MAG lásd VETÉS, MAG; MEDVE... Azért villantok fel néhány szócikk-címet, hogy ebből is érezhető legyen az egész munka átfogó, gondos, minden bibliai fogalomra (lehetőséges szakrális műveltségünkre) kiterjedő gazdagsága.

Minden egyes szócikk (a tárgyalt jelkép leírása) három részre oszlik: először az ószövetségi megjelenésekről olvasunk, majd az újszövetségi jelentésekről, végül arról, miként fordul elő a jelkép a korai kereszténységben. A szövegen belül a kurzívval kiemelt fogalmak a könyv végén, a már említett Jelentések mutatójában szerepelnek s innen megtudjuk, milyen más címszavakban fordul még elő az adott fogalom. De elég a filológusi véleményből...

Ismét csak beszéljen a szerző, példaként álljon itt egy találmomra kiválasztott fontos, hatalmas szócikk rövidke részlete:

CSÓK

„/.../ A csók tükrözi a békét és az egyetértést. Mózes a hozzá érkező apósa, Jetró «elé ment, meghajolt előtte és megcsókolta. Egymás hogyléte felől érdeklődtek, majd beléptek a sátorba» (Ki 18,7). Ebből következik, hogy a csók megtagadása a békesség megbomlására utal. Lábán szemére veti vejének, Jákobnak, hogy titokban szökött el tőle. «Nem engedted meg, hogy megcsókoljam unokáimat és lányaimat. Valóban ostobán viselkedtél» (Ter 31,27k). A csók által megszerezhető a két ember között a kiengesztelődés.”

Ezt a könyvet nem szabad és nem kell „elolvasni”. Ezt a könyvet nézegetni, folyamatosan olvasgatni, azaz használni kell. Ennek a könyvnek ott kell állnia az ember könyvespolcán, lehetőleg alig karnyújtásnyira, hogy állandóan elő-elővegye s tájékozódjék. Olyan enciklopédia, olyan kézikönyv a javából, amellyel kapcsolatosan az ember boldog lehet, hogy

használhatja és megtiszteltetésnek érezheti, hogy ismertetést írhat róla.

Dávid Csaba

Dávid Katalin: A teremtett világ misztériuma - Bibliai jelképek kézikönyve Szent István Társulat, Budapest 2002, ára 4.200 Ft.

*****

Örménymagyarok a Sóvidéken *(első rész)*

Sóvidéknek - Szováta központtal - a Maros és Hargita megyében fekvő Szováta-Parajd kontaktmedencét nevezik, az idetartozó 14 kisebb-nagyobb településsel együtt: Fenyőút, Pálpataka, Békástanya, Korond, Vadasmező, Atyha, Alsó- és Felsősfalva, Parajd, Ilyésmező, Szováta, Alsó- és Felsőszakadát, valamint Kopac. A 25.664 lelket számláló lakosságának nagy többsége nemzetiségileg magyar, felekezetiileg római katolikus, de sokan vallják magukat reformátusnak és unitáriusnak is. A sóvidéki családneveket vizsgálva, azok eredetét kutatva azonban meggyőződhetünk arról is, hogy közöttük néhány örménymagyart, vagy azok leszármazottait találjuk, akik eredetüket elismerve önmagukat örmény származású magyarnak, vagy egyszerűen csak magyarnak vallják.

A földkerekségen bizonyára nincs olyan ember, akit ne érdekelne családjának eredete, kilétének volta, hovatarozásának tudata, elődei ideiglenes vagy végleges letelepedésének időpontja, rokonai szétszóródásának földrajzi helye, vidéke, végleges lakhelye, ősei sírhantjának holléte, talán az idővel elmosódó lelki kapcsolatok újbóli megteremtése, feltételének lehetősége.

Mi, akik itt együtt élünk, jó ha tudjuk és ismerjük közös múltunkat. A múlt igazolására írás- és szájról-szájra szálló szóbeli bizonyítékok maradtak. Igyekezzünk összegyűjteni, csokorba kötni ezeket.

Amikor 1960-ban a Sóvidék gyöngyszemére, Szovátra költöztem, nagy ügy szeretettel érdeklődtem a település történelmi múltja és akkori jelene felől. Eddig ismeretlen emberekkel, új arcokkal kerültem közvetlen kapcsolatba. A családnevek eredete mindig foglalkoztatott. Érdekesnek találtam, hogy az eddig ismert és gyakorta ismétlődő családnevek után újjal, a Szenkovits névvel találkoztam. Feltűnő volt akkor, hogy bármelyik üzletbe betértem, a család valamelyik leszármazottját irányítóként vagy elárusítóként mindig ott találtam. Antropológiailag vizsgáltam őket: széles járomcsontú, barna bőrűek, a nők alacsonyabbak, a férfiak középtermetűek, markáns arcú, sűrű, sötétes fekete hajú emberek voltak. Az csak természetes, hogy közös vonásuk: egyértelműen mind az Erzsébetvárosról származó örménymagyar Szenkovits-család kereskedelemhez kötődő leszármazottai. A Szenkovits névre hallgató leszármazottak és más, Sóvidéken élő örménymagyarok családfájának levezetése előtt ismertetném, hogy mi módon kerültem kapcsolatba és hogyan, miért vállaltam e feladatot, a sóvidéki örménymagyar közösség bemutatását összeállító kutatásomat.

2002 szeptember 14-én de. 10 órakor Szováta az örménymagyar származású, Erdély talán legnagyobb novellairójának, Petelei Istvánnak emlékére az Örménymagyar Szövetség és a budapesti Petőfi Irodalmi Társaság a következő szövegű emléktáblát avatta: „E helyen állt 1937-ig a ház, melyben nyaranta élt és dolgozott a nagy novellairó, Petelei István 1852-1910”.

A fekete márványból készült emléktábla a fürdővárosban, ezen az udvaron született Bocskay Vince szobrászművész 1978-1982 között épült házának homlokzatán található (Fő út 172. szám). A ház udvarára egy 1895-ben készült galambdúcos nagy székykapun lehetett bejutni. A kaput Petelei István állíttatta, melynek faragásában maga a tulajdonos, az író is